

Usnesení Nejvyššího soudu SSR ze dne 27.01.1988, sp. zn. 1 To 2/88, ECLI:CZ:NS:1988:1.TO.2.1988.1

Číslo: 2/1989

Právní věta: I. K hodnotení znaleckého posudku o vyšetření duševního stavu obviněného. II. V přípravném konaní nemožno upustiť od výsluchu znalca, resp. znalcov podľa § 108 odst. 3 Tr. por., ak vzniknú pochybnosti o spoľahlivosti a úplnosti písomného znaleckého posudku. V takých prípadoch sú orgány prípravného konania povinné znalcov vypočuť a postupom podľa § 109 Tr. por. odstraňovať nejasnosti posudku. Nedodržanie uvedeného postupu môže byť dôvodom pre rozhodnutie súdu o vrátení veci prokurátorovi na došetrenie v zmysle § 188 odst. 1 písm. f) Tr. por.

Soud: Nejvyšší soud SSR

Datum rozhodnutí: 27.01.1988

Spisová značka: 1 To 2/88

Číslo rozhodnutí: 2

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Dokazování, Hodnocení důkazů, Posudek znalecký

Předpisy: 141/1961 Sb. § 2 odst. 6
§ 105

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Krajský súd v Bratislave uznesením z 8. decembra 1987 sp. zn. 2 T 27/87 podľa § 188 odst. 1 písm. f) Tr. por. vrátil trestnú vec obvinenej M. P. prokurátorovi na došetrenie.

Najvyšší súd SSR podľa § 184 odst. 1 písm. c) Tr. por. sťažnosť krajského prokurátora zamietol.

Z odôvodnenia:

Na obvinenú M. P., nar. 22. 7. 1907, bola podaná obžaloba pre trestný čin ublíženia na zdraví podľa § 222 odst. 1, 2 Tr. por. na tom skutkovom základe, že dňa 28. 8. 1987 v čase medzi 20.00 hod. až 22.30 hod. v obci Milanovce, okr. Nové Zámky v kuchyni rodinného domu, po predchádzajúcej hádke so svojím manželom J. P., nar. 29. 8. 1907, napadla manžela dreveným valčekom na cesto. Udierala ho do rôznych častí tela, pričom najmenej 15 úderov viedla na oblasť hlavy, čím mu spôsobila ložiskové pomliaždenie mozgu, krvný výron pod mäkkou plenou mozgu a zlomeninu klenby a spodiny lebečnej. Týmto zraneniam J. P. nadránom dňa 29. 8. 1987 podľahol.

Krajský súd svoje rozhodnutie o vrátení veci prokurátorovi na došetrenie odôvodnil tým, že v

prípravnom konaní nebola správne objasnená otázka trestnej zodpovednosti obvinenej M. P. z hľadiska jej príčetnosti v čase spáchania činu. Poukázal na záver znaleckého posudku z odboru zdravotníctva - odvetvia psychiatrie, z ktorého vyplýva, že obvinená trpí dementným syndrómom a paranoidne žiarliveckým syndrómom hranične psychotickej hĺbky. Týmito duševnými poruchami trpela aj v čase spáchania činu, keď sa navyše u nej prejavila afektívna reakcia umocnená únavou a pravdepodobne požitím alkoholického nápoja. V dôsledku týchto duševných porúch sú rozpoznávacie schopnosti obvinenej znížené až na úroveň blízkej vymiznutiu a ovládacie schopnosti významne znížené, i keď nie vymiznuté. Ďalej krajský súd konštatoval, že v rozpore s týmto záverom posudku dvoch znalcov psychiatrov MUDr. I. V., zapísaného v zozname znalcov, a MUDr. B. K., ktorá bola pribratá do konania ako znalkyňa ad hoc, je neskoršie písomné vyjadrenie znalkyne MUDr. B. K. na č. 1. 47 trestného spisu, ktoré sama označila za odbornú lekársku správu. V tomto vyjadrení uviedla, že vzhľadom na inkriminovaný čin obvinená nebola schopná predvídať následky svojho počínania. Krajský súd to považoval za jednostrannú zmenu oproti písomne podanému znaleckému posudku, pretože nabáda k tomu, že obvinená v čase činu nevedela rozpoznať nebezpečnosť svojho konania pre spoločnosť. Preto s ohľadom na uvedenú okolnosť považuje za potrebné, aby sa obaja znalci jednoznačne vyjadrili k otázke rozpoznávacích schopností obvinenej v čase spáchania činu, a to buď formou písomného doplnenia znaleckého posudku, alebo vypočutím oboch znalcov.

Ďalej krajský súd namietal aj proti správnosti postupu pribratia znalca ad hoc, lebo je presvedčený, že ide o závažný hraničný prípad posúdenia, či obvinená bola v čase činu trestne zodpovedná. Preto požadoval, aby bol vyšetrený duševný stav obvinenej jej pozorovaním v zdravotníckom ústave v zmysle § 116 odst. 2 Tr. por. a znalecký posudok aby podali znalci zapísaní v zozname znalcov, prípadne znalecký ústav.

Proti uvedenému uzneseniu v zákonnej lehote podal sťažnosť krajský prokurátor. V jej odôvodnení uviedol, že závery znaleckého posudku o duševnom stave obvinenej nie sú nejasné, alebo znalci úplne zodpovedali zadané základné otázky týkajúce sa rozpoznávacej a ovládacej schopnosti obvinenej; všetko nasvedčuje tomu, že obvinená konala ako trestne zodpovedný subjekt v stave zmenšenej príčetnosti. Poukázal na to, že vypočutie znalcov v prípravnom konaní nie je obligatórne a vzhľadom na úplnosť zodpovedaných otázok a zrozumiteľnosť záverov ani nebolo potrebné (§ 108 odst. 3 Tr. por.). Čo sa týka lekárskej správy nachádzajúcej sa na č. 1. 47 trestného spisu, podanej znalkyňou MUDr. B. K., považuje ju z procesného hľadiska za bezpredmetnú, alebo obsahom tejto správy nie sú také skutočnosti, ktoré by znalecký posudok v jeho záveroch vyvracali alebo dopĺňovali.

Vyšetrenie duševného stavu obvinenej pozorovaním v zdravotníckom ústave nepovažuje krajský prokurátor za nevyhnutné preto, že duševný stav obvinenej možno vyšetriť ináč. Podotkol, že obvinená už bola pred vyšetrením znalcami psychiatrami hospitalizovaná na psychiatrickom oddelení, kde sa vykonalo aj vyšetrenie pozorovaním.

Najvyšší súd SSR podľa § 147 odst. 1 Tr. por. preskúmal správnosť výroku napadnutého uznesenia i konanie, ktoré mu predchádzalo, a zistil, že sťažnosť krajského prokurátora je dôvodná.

Nemožno sa síce v celom rozsahu stotožniť s odôvodnením napadnutého uznesenia, avšak opodstatnená je námietka krajského súdu, že zatiaľ na podklade podaného znaleckého posudku o duševnom stave obvinenej nemožno urobiť spoľahlivý záver o jej trestnej zodpovednosti.

Vyjadrenie znalkyne MUDr. B. K. na č. 1. 47 trestného spisu, ktoré podala po vypracovaní posudku, nemožno síce z procesného hľadiska považovať za doplnenie posudku ani za vysvetlenie v zmysle § 109 Tr. por., avšak pokiaľ takéto vyjadrenie, označené ako odborná lekárska správa, teda odborné vyjadrenie v zmysle § 105 odst. 1 Tr. por. podala orgánom prípravného konania a toto samo o sebe je nejasné a v závažnej otázke aj odlišné od znaleckého posudku, potom vzbudzuje pochybnosti o správnosti záverov posudku, lebo si znalkyňa odporuje.

Nielen toto vyjadrenie znalkyne, ale aj vlastný znalecký posudok sa vyznačuje rozpormi medzi odpoveďami na položené otázky a medzi tým, čo sa v posudku konštatuje v jeho predchádzajúcej časti na str. 7 pri rozbere výsledkov vyšetrenia.

V spomenutom vyjadrení na č. 1. 47 znalkyňa uviedla, že vzhľadom na úbytok rozumových schopností obvinenej sú jej rozpoznávacie schopnosti značne znížené a že vzhľadom k inkriminovanému činu nebola schopná predvídať následky svojho počínania.

Aj v znaleckom posudku sa na jednom mieste uvádza, že obvinená nebola schopná predvídať následky svojho počínania, avšak pokým v spomínanom vyjadrení na č. 1. 47 je toto konštatovanie neschopnosti predvídať následky kategorické, v posudku znalci také kategorické stanovisko nezaujali. Uviedli k tomu, že pokiaľ obvinená nekonala s vražedným úmyslom (poznávajú, že sa im tento úmysel nepodarilo pri vyšetreniach potvrdiť), nebola schopná predvídať následky svojho konania a keď, tak len v obmedzenej miere.

Treba upriamiť pozornosť na to, že nebolo bližšie vysvetlené toto konštatovanie neschopnosti obvinenej predvídať následky svojho konania, aký to má vzťah a dopad na jej rozpoznávacie schopnosti.

Odhladiť od toho, že nebolo úlohou znalcov zisťovať vražedný úmysel obvinenej, ale mali sa zamerať na zistenie rozpoznávacích a ovládacích schopností obvinenej vo vzťahu ku konkrétnemu činu, pre ktorý je stíhaná, z nadväznosti uvedeného konštatovania na predchádzajúcu časť posudku na str. 7 sa javí, ako by práve z tejto neschopnosti, resp. obmedzenej schopnosti predvídať následok vyvodzovali narušenie rozpoznávacích schopností obvinenej. Treba, aby to znalci bližšie vysvetlili. Predtým totiž konštatovali, že „rozpoznania činu ako takého je probandka schopná“, a vzápätí pokračovali „taktiež je schopná rozpoznať spoločenskú nebezpečnosť a protizákonnosť inkriminovaného činu“. Nato o niekoľko riadkov nižšie uviedli, že „nakolko sú rozpoznávacie schopnosti závažne narušené, nemožno ovládacie schopnosti hodnotiť, i keď za predpokladu zachovaných rozpoznávacích schopností by vzhľadom na zistený dementný syndróm, u činu spáchanom v afekte, ovládacie schopnosti boli znížené“. S týmto konštatovaním na str. 7 posudku ostro kontrastujú závery na str. 8, pokiaľ znalci hodnotili rozpoznávacie a ovládacie schopnosti obvinenej. Nejasné je aj konštatovanie v závere, že „rozpoznávacie schopnosti (obvinenej) sú znížené až na úroveň blízkej vymiznutiu, i keď u inej osoby by nebezpečenstvo takého konania vedela rozpoznať“. Treba, aby znalci vysvetlili, čo tým mysleli, pokiaľ uvádzali, že u inej osoby by nebezpečenstvo takého konania obvinená vedela rozpoznať.

Všetky rozpory a nejasnosti, na ktoré poukázal súd, i tie, ktoré sú uvedené v tomto uznesení, vzbudzujú pochybnosti o úplnosti a spoľahlivosti znaleckého posudku a nedovoľovali orgánom prípravného konania upustiť od vypočutia znalcov v zmysle § 108 odst. 3 Tr. por. Oboch znalcov mali požiadať o vysvetlenie tak, ako to predpokladá prvá veta § 109 Tr. por.

V danom prípade bolo treba vyžiadať doplnenie znaleckého posudku, v ktorom sa mali znalci zamerať na vysvetlenie uvedených nejasností na str. 7 posudku a vo vzťahu k záveru na str. 8, ako aj k spomenutému vyjadreniu znalkyne na č. 1. 47.

Okrem toho, pokiaľ znalci konštatovali afektívnu reakciu obvinenej, bližšie sa nezaoberali tým, do akej miery táto vplývala na zníženie ovládacích, eventuálne rozpoznávacích schopností obvinenej a v akom vzájomnom vzťahu so zistenými duševnými poruchami spolupôsobila na rozpoznávacie a ovládacie schopnosti obvinenej. Pokiaľ sa mal na afektívnej reakcii podieľať aj alkohol, čo obvinená požila, nemožno vychádzať iba z pravdepodobnosti, ale treba jednoznačne zodpovedať, či by k afektívnej reakcii obvinenej došlo aj bez jeho požitia.

Najvyšší súd SSR sa nestotožňuje s požiadavkou krajského súdu, aby boli ihneď do konania pribratí noví znalci, prípadne aby bol vyžiadaný posudok ústavu. Treba zachovať postup podľa § 109 Tr. por. Len keby postup podľa prvej vety citovaného ustanovenia nevedol k výsledku, bolo by potrebné pribrať iných znalcov.

Otázku, či je odôvodnené nariadenie o pozorovaní obvinenej v zdravotníckom ústave, nemohol v danom prípade vyriešiť súd bez odborného stanoviska znalcov, že duševný stav obvinenej nemožno vyšetriť inak.

Znalci, ktorí vo veci podali posudok, mali možnosť počas jedného mesiaca do podania posudku pozorovať zdravotný stav obvinenej. Nešlo síce o pozorovanie v zmysle ustanovenia § 116 odst. 2 Tr. por., ale o hospitalizáciu obvinenej na psychiatrickom oddelení NsP v Nových Zámkoch, kde je znalec MUDr. I. V. primárom tohto oddelenia a znalkyňa MUDr. B. K. pracuje ako jeho zástupkyňa, čo im mohlo uľahčiť posúdenie duševného stavu obvinenej. Aj na túto skutočnosť treba prihliadať pri posudzovaní, či je vôbec potrebné postupovať podľa § 116 odst. 2 Tr. por. Len pokiaľ by vo veci pribratí znalci uviedli, že ani doplnenie znaleckého posudku v naznačenom smere nemožno urobiť bez pozorovania obvinenej, ak jej hospitalizácia už skončila, potom by bolo potrebné, aby sa aj pre doplnenie znaleckého posudku postupovalo podľa § 116 odst. 2 Tr. por.

Bude preto úlohou orgánov prípravného konania doplniť dokazovanie tak, ako je naznačené v tomto rozhodnutí. Výrok napadnutého uznesenia o vrátení vecí prokurátorovi na došetrenie je v súlade so zákonom, pretože bez náležitého objasnenia otázok významných pre posúdenie trestnej zodpovednosti nemožno obvinenú postaviť pred súd. Z toho hľadiska je sťažnosť krajského prokurátora neodôvodnená, preto ju Najvyšší súd SSR podľa § 148 odst. 1 písm. c) Tr. por. zamietol.